

Osbyholm av Sylve Åkesson

OUSBYHOLM ligger vid Hörbyån, nära dess utlopp i Östra Ringsjön, ett par km väster om Hörby. Den ursprungliga betydelsen av ordet Ousby är 'Vid åmynning'. Ousby gård nämnes i gamla handlingar redan 1405, då Peder Jensen av slakten Saxstrup var ägare. De lämningar efter en byggnad av ansenlig storlek som hittats öster om det nuvarande slottet kan vara efter denna gård. Ätterna Saxstrup och Skalder innehade Ousby gård i nästan 200 år. 1438 skrev sig väpnaren Clement Skalder (Hovdals ägare) till Ousby, som han ägde tillsammans med sin svåger Mogens Pedersen. Herr Clement var gift med en dotter till nyssnämnde Peder Jensen. Av deras tre barn efterträdde sonen Björn Skalder sin far på Hovdala, men skrev sig även till Ousby och hade troligen Fulltofta i förläning av ärkebiskopen i början av 1500-talet. Han var gift med Else Madsdatter Bølle och hade med henne fyra barn, av vilka dottern Anne Skalder fick Ousby. I sitt gifte med Sören Saxstrup, vilken stupade 1523 i en skärmytsling mellan adeln och Malmös borgare under upproret mot Christian II, fick hon sonen Sören, som skrev sig till Ousby. Hans son Björn Sörensen Saxstrup till Ousby, som var den siste på svärdssidan i sin ätt, och dennes hustru Magdalene Nielsdatter Bild, vilka dog barnlösa 1596 respektive 1585, har sin gravsten i Hörby kyrka. Där finns också en sten över hans mor Anne Björnsdatter Skalder, död 1572, och en dotter, som av allt att döma avled som spädbarn. Björn Saxstrup innehade från 1560-talet Ousby gemensamt med riksrådet Tage Thott till Eriksholm och Näs. Han var från 1555 länsman på Gladsaxe, Rønnebaeksholm, Barkager, Engelsbaek och Skellinge. 1560 var han skeppshövitsman och tjänstgjorde i nordiska sjuårskriget 1563-70 som proviantmästare. 1572 utsågs han till landsdomare i Skåne.

1596 köpte Lene Thott till Vittskövle, änka efter Henrik Brahe, resten av Ousby gård (genom arv efter fadern Tage Thott hade hon redan blivit ägare till 2/3 av gården) av Sören Axelsen till Dufeke. Denne hade köpt ut medarvingarna, som tillsammans med honom ärvt gården efter sin barnlöse morbroder Björn Saxstrup. Vid arvskiftet efter Henrik Brahe och Lene Thott 1599 delades det väldiga godsimperium som Henrik Brahe skapat (ca 1/30 av hela Skåne) upp i tre lika stora delar för hans tre döttrar. Mellandottern Else Brahes lott koncentrerades kring Ousby gård med tyngdpunkt på Frosta härad. Till denna lott hänfördes också åtskilligt gods beläget i Gärdshärad. Bl.a. överfördes de gårdar som framöver skulle bilda kärnan i det senare upprättade Maltesholm till Elses lott och kom att ingå i hennes make Henrik Ramels huvudgård, Bäckaskog. Ousby var inte representativt bebyggt vid denna tid, men det betydde mindre, då fru Else inte hade för avsikt att bosätta sig där. Efter hennes död 1619 ärvdes gården av maken Henriks son Povel i första äktenskapet med Abel von Rantzau och övergick sedan till dottern Lene i samma äktenskap. Hon dog ogift efter 1649.

Slottet Ousbyholm uppfördes troligen under 1600-talets första hälft, då gården innehades av Lene Ramel. Den gamla gården ödelades förmodligen innan det nya slottet byggdes. I mostern Anne Brahes (Viderup och Löberöd) likpredikan 1635 nämndes Lene Ramel till Ousby gård, men om detta berodde på att Ousbyholm inte var byggt eller att det nya namnet ännu inte slagit igenom vet man ej. Slottsanläggningen låg på en nästan kvadratisk borgholme, som omgavs av breda, stenklädda vallgravar. Byggnaden hade ett åttkantigt torn, vilket är ganska märkligt. På Krapperups borg fanns ett liknande försvarstorn, som uppfördes på 1570-talet. Detta skulle kanske kunna tyda på att Ousbyholm uppförts före Lene Ramels tid. Under Karl XI:s skånska krig skall slottet ha bränts. På Gerhard Buhrmans teckning från 1682-84 syns emellertid inga spår av detta. Möjligen saknar byggnadens tak den resning man väntar sig av en renässansbyggnad och likaså höga gavelrösten.

Lene Ramels brorson Ove Ramel till Bäckaskog efterträdde henne som ägare till Ousbyholm. Han blev efter freden 1658 svensk undersåte och introducerades tillsammans med brodern Hans på Riddarhuset 1664. Under skånska kriget slöt han sig 1676 åter till danskarna i Christianstad och

utsågs till generalkrigskommissarie, varför hans skånska gods konfiskerades av svenskarna. 1678 blev han amtman över Helsingborg och bosatte sig efter freden 1679 på sin själländska gård Borreby. Ousbyholm tillföll istället hans syster Anne, som 1684 sålde godset till handlanden Olof Nilsson Engelholm från Malmö.

1688 köptes Ousbyholm av amiralen Cornelius Thijssen, adlad Ankarstierna, som var en förslagen och tapper sjöhjälte och som 1692 blev friherre. Han förvärvade 1704 Knutstorp, som blev hans sätesgård sedan han 1697 sålt Ousbyholm till lagmannen i Bohuslän Alexander Cock.

Denne var av pommersk rådsherresläkt och gift med Christina Cronström. Äktenskapet var barnlöst och efter hans död 1712 behöll änkan gården till efter 1715, då hon ärvdes av hans tre brorsöner, av vilka endast justitierådet i Bremen och Verden, Georg Cock, var gift och hade en son. Sedan fadern och de båda farbröderna dött löste denne, kaptenen Georg Christian Cock, ut sin syster och blev 1752 ensam ägare till godset. Han gifte sig samma år med Elsa Christina Beck-Friis från Bosjökloster.

Redan omkring 1750 gjordes en omfattande restaurering av Ousbyholm. Väderflöjeln på den norra gaveln, då på slottets tornspira, bär årtalet 1750 och vittnar om denna. En mängd detaljer i slottets inre visar att där funnits en utsökt rokokoinredning. Även i det yttre gjordes förändringar. En renässansgavel prydd utbyggnad mitt på gårdssidan försvann under 1700-talet och kan ha tagits bort vid denna restaurering. Även flyglarna och trädgården förändrades.

Efter Georg Christian Cocks död sålde 1778 arvingarna Ousbyholm till Rudolf Hodder Stjernswärd, men godset återköptes genom bördsrätt av lagmannen, sedermera landshövdingen, Per Hultgren, adlad och adopterad von Seth. Denne var i sitt tredje äktenskap gift med den siste Cocks dotter Maria Lovisa. Han utökade godsets areal bl.a. genom att köpa till säteriet Lyby.

Sedan han dött barnlös 1810, tillträdde 1812 hans adoptivson Johan Boman, adlad von Seth. Om honom heter det att han var en av Skånes mest ansedda possessionater, känd för sin klokhet, arbetsförmåga och stora hjälpsamhet. Detta medförde emellertid att den egna gården "föga förkovrades". Efter hans död satt änkan Sofia Cronacker i orubbat bo och vid skiftet efter henne 1847 övertogs Ousbyholm av de två äldre sönerna Carl Gustaf, hovrättsnotarie och ogift, samt Johan August von Seth, som inte innehade någon tjänst och var gift med sin kusin grevinnan Virginia Dorotea Elisabet Spens.

Slottet var då i behov av en reparation och dessutom en utbyggnad för att kunna hysa två familjer. Detta skedde 1853, då byggnadens mittparti försågs med en tredje våning med platt, balustradkantat tak. Även tornet höjdes och fick en övervåning i nygotisk stil med spetsig spira. När bröderna övertog Ousbyholm sålde de ifrån en del av godsets stora ägor.

År 1931 lät dåvarande ägarinnan, friherrinnan Anna Trolle, bygga om slottet efter ritningar av arkitekten Leon Nilsson. Då togs den av bröderna von Seth uppförda tredje våningen bort och tornets överdel byggdes om och försågs med koppartak i renässansstil.

1939-84 var den norske skeppsredaren Anders Jahre ägare till godset.

Sedan 1984 ägs Ousbyholm av godsägare Anders Tuvehjelm med familj, som 1987 utökade godsets areal betydligt genom förvärv av granngården Fulltofta och nu brukar bägge egendomarna tillsammans. Godset omfattar ca 650 hektar mark och drivs under namnet Ousbyholm & Fulltofta Godsförvaltning. Förhoppningen är att yngste sonen Jakob en dag skall ta över efter fadern.

Källa: Sylve Åkesson, Skånska slott och herresäten